

اولو شاعیر مولانا

یازار: علی.ب.تورک

turkbaris2003@yahoo.com

۲۰۰۳-۱۰-۱۲

مولانا جلال الدین محمد بن الدین بن حسین الخطیبی آدلیم آدیله "مولانا" بلخ شهرینین تورکلریندن ۱۲۰۷ میلادی ایلینده دونیا یا بلخ شهرینده گوز آچیب و اوشاقلیق چاغلاریندا، آتاسی سلطان بها الدین ولدله، آتاتولیه کوچوب قونیه شهرینده یئرلشیب و یاشایش سوردوروب. آتاسی بویوک عالیم و بویوک صوفیلر دیندی کی سلطان محمد خوارزمشاه دان اینجیدیگیندن بلخ شهریندن کوچمگه مجبور قالمیشدیر. بیر نچه یئری گزدیکدن سونرا قونیه شهرینده مسکن توتموش. جلال الدین یین اورتمنلیقینی اوسلنن آتاسی؛ اولدوگدن سونرا، ترمذی آدلی بیر بویوک اوستادین تعلیمین قراریندا حلب و دمشق شهرلرینده تحصیل سوردورموشدور. اورنجیلیک دونمینی بیتیردیکدن سونرا اوزی بیر بویوک اورتمن و معلیم اولدی.

۶۲۴ هجری ایلینده "شمس تبریزی" ایله قارشیلانیش بیر بویوک اینقلاب و سئودایا سوروکلندیکدن سونرا چوخلی ماجرادان سونرا شعرو شاعیرلیقا اوز قویوب دونیاسینی عشق یارادماقا آداییب اوزونی اوبله یوکسک و یوجه زیرویه اولاشدیردی کی دئماق اولار کیمسه اونون یاراددیجیلیقینا اولاشا بیلیمیش. اونا تای هیچ کیمسه اوندان اونجه و سونرا بویله سینه عشق و سئودانی آنلادیب؛ سوزلریله بیرناخیش تک چیزمیش، کیمسه مولانا تک گوی قوبسینه بویله عشق سوزیله یئرده کی اورکلری یاخین ائدیمیپ؛ بویلسی بیر یوجه تخت قورامامیش دیر.

آدلیم مولانا یا گوره هر نه یازیلا گئنه آز سایلا بیلر، بویوک قلمر و باشاریلی یازارلار بو ساحده باشارسیز قالارکن بیزیم حدیمیزه دوشمز کی بو کونودا قلم ووروب و بویوک شاعیردن سوز یازاق و اونی آنلاماچالیشاق.

مولانانین فارسجا شعرلرینه راجع بوگونه قدر چوخلی معظم اوستادلارو تدقیقات چیلار و یازارلار چوخلی کیتابلار و مقاله لر و بیتکلر یازیلار. اما تاسف بودور کی مولانانین تورکجه و تورک یازدیقلارینا گوره بوگونه دک چوخ آز و هیچ قدر سایلان یازی اوزلیکله ایراندا یازی و چاپیشما واردی.

بیلدیگمیز بودور کی مولانانین بیر بویوک تورک دیوانی واریمیش کی چوخلی تاسفله بیزیم المیزه چاتمایب و یادا بوگونه جان الده ائدیلمیب. تکجه بو بویوک دیواندان بیر نئچه غزل و پارچا و بیر بیتتی قالمادایر کی بونلاردا بیر چوخ قیسقانچ و غرضلی یازیچینین طرفیندن یا اینکار ائدیلب و یادا باشدوشمیرک آرادان گئدیب؛ الده اولان بیر نئچه یازیدا گرچه فارسجا دیواندا یئر آلیبدير. اوررنک اوچون اوستاد "فروزانفر"ین طرفیندن هیچ بیر تدقیق و قارشیق اوزده یازلیب .

بورابویوک اوستاد دوکتور ح. محمد زاده صدیق "دوزگون"ون دیرلی کتابی ایله بیزلری مولانانی تورک دونیاسین تانتدیقندان اوچون، سایگی گوستررک؛ او یوجه اوستادا مینت دارلیقلارمیزی ایلتیریک. (سیری در اشعار ترکی مکتب مولویه)

مولانانین تورک یارادیجیلیقی ایلك ایزلریندن آذربایجانین "غریبی" آدلی یازار طرفیندن "مجالس شعرای روم" آدلی کیتابیندا گورمک مومکوندور:

«...اعلم المحققين و افضل العارفين؛ فرید المله والدین مولانا جلال الدین قدس سره دورور که عجم ولایت لرینده "ملای روم" و روم اقلیمینده "مولانا خونکار" دئوم ایله مشهور و معروف دور.

اولدورور سر دفتر اهل کتاب سر گفتاریندا عاجز دیر فهم

قرمان ولایتینده و قونیه شهرینده نافع اولموشدور و مرقد پرنورلار همان آندادیر. مولویلر خانقاهی و مولیلر زیارتگاهدیر..... بو مختصر اول طوطی شکرستان حقیقت اسم شریفی ایله قیلیندی..... و تورکی اشعاریندان بو مطلع و حسن مطلع دوازده امام ع اوصافین یازدیغی بندلرندیر:

اولار کیم بنده ی خاص خدادیر

محب خاندان مصطفادیر

حقیقت کعبه سینین قبله گاهی

امام و پیشوایان مرتضادیر...

و بو بیت داخی درویشلر پندی ایچون اول بولبول گلستان ارم نطق جانبخشیندن واردیر که اهل گفتار اشعارلرینه بو بیت ایله رونق و ثریب، ترجیع بند قیلیمیشلاردیر:

دینمه، کوزت، باقما، چاپار بوشمه هئچ رند جهان اول، یوری دوقونما کئچ،

غریبیدن باشقا بیر چوخ شاعیرده مولانادان سونراکی دونملرده بو بویوک و یوجه شاعیره بیرچوخ نظیره و تضمین و استیقبال دئریک بو شاعیرین شعرلرینه قارشیلق وئرمیشلر. حتی عثمانلی سرانین شاعیرلریده بو شاعیرین تورکجه شعرلرینه نظیرلر و ایستقباللاری اولموشدور.

بیر چوخ تدقیقاچی طرفیندن مولانانین سوئی و نیژادی اوزرینده تدقیق اپارانلار چالیشبیلار کی بو اولو شاعیرین سوینوی تورکجه یوخ تاجیک (فارس) اولدوقونوی بیلدیرسینلر نیسه کی شاعیرین اوزی دئدیگی کیمی و بیر چوخ شعرینده ن آنلاشیلدیگی کیمی مولانا اوزون تاجیک یوخ بلکه تورک بیلدیریب:

بیگانه می گوئید مرا زین کویم در شهر شما خانه ی خود می جویم

دشمن نیم ارچند که دشمن رویم اصلم ترک است اگر چه هندی گویم

گوروندیگی کیمی شاعیر اوزون تورک بیلدیریب، بیرچوخ شعرده شاعیر آچیقجا تورک بیلدیگی و تورک اولدوقونودا اثباتلامیش:

خمش کن کز ملامت او بدان ماندکه می گوید

زبان تو نمی دانم؛ که من ترکم، تو هندوئی

XX

ترکی همه ترکی کند، تاجیک تاجیکی کند

من ساعتی ترکی شوم، یک لحظه تاجیکی کنم

XX

من کجا شعر از کجا لیکن بمن در می دهد

آن یکی ترکی که آید گویدم هی کیم سن "

XX

ای شاه تو ترکی ؛عجم وار چرائی؟

تو جان و جهانی تو و بیمار چرائی؟

XX

ای ترک چرا بزلف چون هندوئی روی رخ و زنگی خط و پرچین موئی

نتوان دل خود را بخطا کم کردن ترسم که تو ترکی و بترکی گوئی

XX

بونلردان ان اونملی اولان و مولانانین تورک اولدوقوننی ثبوتلایان مولانانین اولادلاری و عایله سنین تورک اولدوقلاریدیر .مولانانین اوغلی "سلطان ولد"ین بیر نئچه فارسجا دیوانی اولدوقی حالده ایکی تورک دیوانی "ابتدنامه" و "ربابانامه" آدلی اثریده الددیر کی شاعیرین تورک اولدوقوننی گوسترن ان دیرلی بیتکلردن سایلیر.و تورک دیلینده چوخ اونملی و دیرلی یئری واردیر.

بوندان باشقا ان کسین کانیت و سند "شمس تبریزینین" تورکلوقدور کی مولانا اوننی بوتون دیوانیندا دال - به - دال شعرلرینده گورسدیمیشدیر.شمس تبریزلی بیلدیگیمیز کیمی قبقاق تورکلریندن و تبریزین اوز دوغما یوردو اولاراک بو شهردن مولانایله گورشوب اوندایا بیر بویوک اینقلاب یارادان و مولانانی عشق و سئودایا و ان یوکسک مقامه چاتدیران کس مولانانین دئدیگی کیمی تورک ائللریندن و بیر تورکیددی:

زهی بزم خداوندی؛زهی می های شاهانه

زهی یغما که می آرد شه قبقاق ترکانه

XX

شمس تبریزی شاه ترکان است رو به صحرا که شه بخرگه نیست

XX

آن سرخ قبایی که چومه بر آمد امسال درین خرقة زنگار در آمد
آن ترک که آن سال بیغمای بدیدی آنست که امسال عرب واربرآمد

XX

زه ترکستان آن دنیا بنه ترکان زیبا روی

بهندوستان آب و گل بامر شهریار آمد

XX

مولانا حتا بیر چوخ یئرده شمس تبریزله دانشیقلا ریندا تورکجه اولدوقونی اچیقجا ایشارت ایلمیش :

بطلح آمد آن ترک تند عربده کن

گرفت دست مرا گفت "تک لیقلا یئر لیغسن" +

سوال کردم ار چرخ و گردش گز او

گزید لب که رها کن حدیث بی سر و بن

بگفتمش که چرا می کند چنین گردش

بگفت هیزم تونیست بی صداع توتن +

+ دیواندا شمس: تگری یر لیغسن

+ دیوان شمس: دتن

XX

آن ترک سلام کند و گوید "کیم سن" گویم که "خمش کن که نه کی دانم نی بی" (بیگ)

XX

ترکان پری چهره تک عزم سفر کردند یک یک بسوی قیشلاق + از غارت بیگانه

+ دیوان شمس: فشلق

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

هست سماع ما نظر هست سماع او بتر لیک نداند ای پسر ترک زبان ارمنی

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

قباقجادا دئدگمیز کیمی مولانا بیر چوخ دفعه اوزون تورک آدلاندیریب و اوزونی تورک بیلدیریب:

من ترک و سر مستم ترکانه سلح بستم

درده شدم و گفتم سالار سلام علیک

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

چه رومی چه رگان دارم چه ترکان نهم دارم

چه عیبست ارهلاوورا نمی دانم نمی دانم

هلاوورا پیرس آخر ازان ترکان حیران کن

کزان حیران هلاوورا نمی دانم نمی دانم

رها کن حرف هندو را ببین ترکان معنی را

من آن ترکم که هندو را نمی دانم نمی دانم

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

گه ترکم و گه هندو گه رومی گه زنگی از نقش تو است ای جان اقرارم و آنکارم

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

ترک توئی زه هندوان چهره ترک کم طلب زانکه نداد هندورا صورت ترک تانگری

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

بر ترک ظن بد مبر و متهم مکن مستیز همچو هند و بشتاب همرها

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

مولانانی دیوانیندا بو گون ان آز ۲۰۰ بیت اصیل و دوزگون تورک شعربولونماقدادیر؛ بو آرادا دیوانلارنین بیر
چوخ یئرینده ده چوخلی تورکجه سوزجوک بولماق ممکوندور. ایشلنیلن تورکجه سوزجوکلی اصیل بیرتورک
اولمایان ادامین طرفیندن ایشلیدیلیمکلی چوخ چتین و ممکونسوز گورنور نیه کی بوسوزلرین چوخ اسکی
تورکجه دیلیندن اولدوقلارینا گوره باشاریکلی بیر تورک طرفیندن ایشلیدیلیمگی ممکوندور.

گجیل

جنوبی آذربایجانین اینترنت سایتلارینا باغلانتی

www.gajil.۲۰m.com